

ЦИФРОВІЗАЦІЯ АРХІВНОЇ ГАЛУЗІ ЗА КОРДОНОМ

DOI 10.47315/archives2022.331.118

УДК 027.54(437.3-25):069(=161.2)(437.3-25)«192/194»]:004.77

Анна Хлебїна

магістр,

бібліотекар,

Слов'янська бібліотека –

Національна бібліотека Чеської Республіки

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-8767-3042>

УКРАЇНСЬКИЙ МУЗЕЙ В ПРАЗІ ОНЛАЙН

Анотація. **Мета статті** – ознайомити українську професійну спільноту та широкі кола всіх, хто цікавиться зарубіжною українікою, з недавно інвентаризованими авторкою статті колекціями Слов'янської бібліотеки – Національної бібліотеки в Празі, де зберігається частина фонду Українського музею визвольної боротьби, створеного у міжвоєнній Чехословаччині; надати по можливості якомога детальнішу практичну інформацію щодо перспектив тематичних досліджень у т. зв. «спеціальних колекціях» Слов'янської бібліотеки. **Методологія дослідження** поєднує системний аналіз конкретних зібрань архівних документів із накладенням результатів на відповідне історичне тло, оскільки це дослідження має суто прикладний характер. **Наукова новизна** полягає як у презентації і введенні у науковий обіг нововиявлених і наданих у відкритий доступ історичних документів, так і в ознайомленні з чеськими інтернет-ресурсами, що надають цей доступ користувачеві незалежно від місця його перебування. **Висновки.** Слов'янська бібліотека в Празі, яка належить до числа 3-х найбільших славістичних бібліотек у світі, володіє доволі великою колекцією не книжкових архівних матеріалів, між іншим, частково успадкованих з унікального фонду Українського музею визвольної боротьби в Празі. Ці колекції документів протягом останніх 20 років поступово інвентаризуються та надаються у доступ дослідникам. Презентація в мережі «Інтернет», що розпочалася, уможливіє дослідникам з усього світу ознайомлення з унікальними збірками, що довго вважалися втраченими. Нові частини фонду «Спеціальні колекції Слов'янської бібліотеки» тепер регулярно публікуються на презентованому у статті порталі Національного музею Чеської Республіки.

Ключові слова: українська еміграція; Чехословаччина; Український музей визвольної боротьби в Празі; Слов'янська бібліотека; зарубіжна україніка.

© А. Хлебїна, 2022

Наприкінці 2021 р. Слов'янська бібліотека – Національна бібліотека Чеської Республіки у Празі розпочала публікацію у мережі «Інтернет» першої частини колекції архівних документів: фотографій чеського журналіста і перекладача Рудольфа Гульки з Підкарпатської Русі 1920-х – початку 1930-х років і нової колекції «Публічне, культурне та громадське життя української еміграції (1915–1947): плакати, запрошення та летючки» (*Veřejný, kulturní a společenský život ruské emigrace (1921–1944): plakáty, rozvánky a letáky*). Якщо з першою колекцією українська громадськість знайома, то у другому випадку йдеться про колекцію нову, щойно інвентаризовану. Вона містить майже 2 тис. інвентарних одиниць, які у більшості своїй походять із фонду колишнього Українського музею визвольної боротьби в Празі (УМВБ). У результаті декілька річної праці вони були вивчені, інвентаризовані та запропоновані дослідникам.

Слов'янська бібліотека в Празі є автономним структурним підрозділом Національної бібліотеки Чеської Республіки. Від свого заснування у 1924 р., як Руської бібліотеки Міністерства закордонних справ, вона накопичує, головним чином, періодичну і неперіодичну літературу, видану різними слов'янськими мовами. Український фонд бібліотеки, заснований одночасно з самим закладом, наразі нараховує понад 70 тис. томів друкованих видань, серед яких є низка цінних і рідкісних друків, перших видань українських авторів другої половини ХІХ ст. тощо¹.

Поряд із книжковим фондом у бібліотеці існує також фонд «Спеціальні колекції Слов'янської бібліотеки» (*чеськ. Speciální sbírky Slovanské knihovny*), що містить різні паперові документи, художні матеріали, колекцію екслібрисів, плакати, світлини і картографічні документи. Переважна більшість матеріалів української частини фонду походить із колекцій Українського музею визвольної боротьби в Празі, до яких було приєднано українські документи з фонду Російського закордонного історичного архіву, а також деякі документи з особистого спадку ряду громадських і культурних діячів (наприклад, найновішим поповненням став приватний архів українського бібліографа Петра Зленка і членів його родини²). Саме до цього фонду належить нова колекція.

Історія заснування, розквіту діяльності та трагічної ліквідації Українського музею визвольної боротьби в Празі була описана рядом істориків української еміграції досить детально, тому не будемо зупинятися на ній тут. Історично перше детальне дослідження належить перу Миколи Мушинки – його публікація «Музей визвольної боротьби

¹ Бабка Л. Українські матеріали у Слов'янській бібліотеці // Проблеми слов'янознавства. 2010. Вип. 59. С. 243–246.

² Колекція була інвентаризована, оцифрована та нині доступна для дослідників під назвою: «Zlenko, Petro (Andrijovuč, 1891–1954) – materiály z osobní a rodinné pozůstalosti», сигнатура T-ZLE.

України та доля його фондів» була видана в 1996 р. у Мельбурні³. Ряд досліджень присвятили УМВБ також дослідники: Роман Федорук і Калісія Костюк⁴ та Геннадій Боряк у співавторстві з американською славісткою Патріцією Грімстед Кеннеді⁵; Слов'янська бібліотека видала у 2006 р. збірник матеріалів конференції, присвяченої 80-річчю музею, що відбулася у Празі 12–14 жовтня 2005 р.⁶ На сьогодні найкомплекснішими працями щодо долі архівів української еміграції в Європі, зокрема у Чехословаччині, є монографії Марини Палієнко «Архівні центри української еміграції (створення, функціонування, доля документальних колекцій)» (Київ, 2008) та Тетяни Боряк «Документальна спадщина української еміграції в Європі: Празький архів (1945–2010)» (Ніжин, 2011)⁷.

Фонд Українського музею визвольної боротьби став однією з жертв катастрофи, якою обернувся для більшості української еміграції кінець Другої світової війни. Частина фонду УМВБ, що не була вивезена до СРСР або Словаччини (Музей українсько-русинської культури у місті Пряшові, нині – Музей української культури у Свіднику) та залишилася у Празі, була передана до Центрального державного архіву в Празі (нині – Національний архів Чеської Республіки, НАЧР). Дещо з матеріалів, які зберігалися у будівлі Національної бібліотеки (Клементинум), залишилося у Слов'янській бібліотеці. Оскільки Слов'янська бібліотека не є архівною установою, колекція досі не була інвентаризована у повному об'ємі так, як у Національному архіві Чеської Республіки⁸.

Поступове системне опрацювання української частини спеціальних колекцій Слов'янської бібліотеки розпочалося наприкінці 1990-х років.

³ *Мушинка М.* Музей визвольної боротьби України в Празі та доля його фондів: історико-архівні нариси / Державний комітет архівів України, Асоціація українців Словаччини, Наукове товариство ім. Шевченка у Словаччині. Київ, 2005. 160 с.

⁴ *Федорук Р., Костюк, К.* Музей визвольної боротьби України в Празі (1925–1948 рр.) та національно-патріотична діяльність його товариства. Луцьк, ПП Іванюк В. П., 2017. 175 с.

⁵ *Грімстед Кеннеді П., Боряк Г.* Доля українських культурних цінностей під час Другої світової війни: винищення архівів, бібліотек, музеїв / АН Української РСР. Археографічна комісія; Український науковий інститут Гарвардського університету. Львів: Вид. центр «Фенікс», 1992. 120 с.

⁶ Muzeum osvobozenéckého boje Ukrajiny: K 80. výročí založení: sborník příspěvků z konference: (Praha, 12–14. října 2005) / Sestavila Dagmar Petišková. Praha: Národní knihovna ČR – Slovanská knihovna, 2006.

⁷ *Палієнко М.* Архівні центри української еміграції (створення, функціонування, доля документальних колекцій) Київ: Темпора, 2008. 688 с.; *Боряк Т.* Документальна спадщина української еміграції в Європі: Празький архів (1945–2010). Ніжин: Вид-во НДУ імені Миколи Гоголя, 2011. 544 с.

⁸ Український музей в Празі: опис фонду / упорядн. Р. Махаткова. Київ, Прага, 1996. 295 арк.

Необхідно згадати, що у депозитарії бібліотеки більшість матеріалів, що стосуються антибільшовицької еміграції, збереглася тільки завдяки тому, що для представників радянської державної безпеки або науки, які після 1945 р. регулярно вивозили з Праги тонни документації, або не здалася привабливою, або не була ними помічена.

Від початку нового тисячоліття Слов'янською бібліотекою було опрацьовано та інвертаризовано значну частину фонду Українського музею визвольної боротьби в Празі. Це, зокрема, архівні колекції: Т-U-Ex (Sbírka Ex libris vytvořená příslušníky ukrajinské emigrace v meziválečném Československu (Колекція екслібрисів, створена представниками української еміграції у міжвоєнній Чехословаччині), 34 інвентарні одиниці; Т-UHA (Ukrajinská hospodářská akademie a Ukrajinský technicko-hospodářský institut (1922–1945) (Українська господарська академія та Український технічно-господарський інститут (1922–1945)), 21 інв. од., 1 арх. коробка; Т-O-UM (Sbírka výtvarných prací ukrajinské emigrace (Колекція мистецьких робіт української еміграції), 480 інв. од.)⁹ тощо.

Головний привід, з якого колекція Українського музею визвольної боротьби була розділена тематично, є суто практичний – для зручності користувача-дослідника. Крім того, цілісність фонду УМВБ була порушена вже при механічному розділі між декількома інституціями, і частина колекцій частково зберігається як у фонді НАЧР, так і у фонді Слов'янської бібліотеки. Це, наприклад, документи та кореспонденція Лесі Українки (сигнатура Т-LU у фонді Слов'янської бібліотеки та фонд НАЧР Ukrajinské muzeum v Praze, коробки 54–56, інв. № 758–773) або документація Українського педагогічного інституту імені М. Драгоманова у Празі (сигнатура Т-DRAN у фонді Слов'янської бібліотеки та фонд НАЧР Ukrajinské muzeum v Praze, коробка 17, інв. № 392–402). Збереження цілісності колекції як фонду УМВБ також не було доцільним тому, що окремі колекції документів української еміграції були пізніше доповнені з інших джерел.

Колекція архівних документів «Публічне, культурне та громадське життя української еміграції (1915–1947): плакати, запрошення та листочки» (Т-UER) походить в основі своїй з фонду УМВБ у Празі. Його доповнили 270 од. із колекції «Запрошення на культурні та професійні заходи російської і української еміграції» (Pozvánky na kulturní a odborné akce ruské a ukrajinské emigrace (1921–1947), сигнатура Т-ER,

⁹ Каталог вийшов друком українською мовою, див.: Пеленська О. Український портрет на тлі Праги: українське мистецьке середовище в міжвоєнній Чехословаччині. Прага: Národní knihovna ČR – Slovanská knihovna, 2005. 221 с. Електронна версія книги доступна на сайті Національної бібліотеки ЧР. Проте по ряду уточнень, зроблених в інвентарному описі протягом останнього року, варто користуватися його актуалізованою версією, опублікованою у Каталогі спеціальних колекцій на сайті Слов'янської бібліотеки.

9 арх. коробок), що походить у більшості своїй з колекції Російського закордонного історичного архіву. Після вилучення у 2019 р. української частини колекцію було перейменовано на «Публічне, культурне та громадське життя російської еміграції (1921–1944): плакати, запрошення та летючки» (Veřejný, kulturní a společenský život ruské emigrace (1921–1944): plakáty, pozvánky a letáky).

Структурно, для зручності користувача, колекція розділена за 2-ма принципами: географічним і фізичним. За географічним принципом колекція складається з 17 частин відповідно до місця походження документа: Чехословаччина (T-UEP-1), Аргентина (T-UEP-2), Бельгія (T-UEP-3) тощо; окремо, з приводу нестабільності політичної ситуації в регіоні у 1920–1940-ті роки, виділена Галичина (T-UEP-10). Підрозділ T-UEP-18 винятково належить Українській республіканській капелі й містить рекламні матеріали з її гастролей по Чехословаччині та Європі у 1919–1921 рр.

За фізичним принципом зміст кожного з перелічених підрозділів був із практичних міркувань розділений відповідно до формату документа умовно на «малі» запрошення (номера від 1 до 999), «середні» афіші (номера від 1000 до 1999) та «великі» плакати (номера після 2000). Таким чином, остання частина сигнатури може підказати користувачеві орієнтовно розмір документа. Всього колекція нараховує 1 тис. 381 документ малого формату, 173 документи середнього формату та 438 – великого, тобто плакатів; цілком – 1 тис. 992 од.

Найоб'ємнішою з частин колекції з погляду географії є, безперечно, «чехословацька» частина (T-UEP-1), яка наразі нараховує 1 тис. 380 од. Варто згадати, що до матеріалів цієї частини колекції належать документи, створені як у Чеських землях або Словаччині, так і на території Підкарпатської Русі, сучасної Закарпатської області України, яка у 1918–1938 рр. перебувала у складі Чехословацької Республіки. Другою, найбільшою частиною колекції, є галицька (161 од.), третьою – німецька (145 од.).

Всередині кожної категорії документи розташовані за тематичними підрозділами згідно з джерелом, тобто організатором заходу – організацією, що його проводила, або інакше пов'язаною з документом. Наприклад, до підрозділу «Український військовий табір в Йозефові» (T-UEP-1-560 – T-UEP-1-647) входять як документи та оголошення, офіційно видані адміністрацією табору чи його українськими підрозділами, так і приватні оголошення, що були вивішені у таборі. Документи у кожному підрозділі розташовані у хронологічному порядку.

Таким чином, лише інвентарний опис колекції дозволяє створити уявлення про культурну, громадську або спортивну активність української еміграції 1920–1940-х років майже у цілосвітовому масштабі.

Деякі з підрозділів колекції «Громадське та культурне життя української еміграції (1915–1947)» містять не лише окремі унікальні документи, але й утворюють джерела інформації про історичні явища або особистості.

Обширна й цікава для дослідників історії української міжвоєнної еміграції частина колекції пов'язана з іменем Симона Петлюри, а точніше – зі вшануванням його пам'яті. Ці документи не були об'єднані в окрему групу, але, завдяки тому, що дослідники мають у розпорядженні інвентарний опис колекції у цифровому вигляді, легко знаходяться за допомогою текстового пошуку. «Петлюріана» Слов'янської бібліотеки містить як численні плакати й запрошення на концерти та академії в різні річниці смерті С. Петлюри, що відбувалися практично в усіх країнах розповсюдження української діаспори, так і деякі унікальні документи, на яких варто зупинитися окремо.

Це, наприклад, машинописне запрошення Легії Українських Націоналістів та Громади Студентів-емігрантів в Ч.С.Р. на засідання з приводу вбивства Симона Петлюри (Т-УЕР-1-338). Ця зустріч представників усіх українських організацій в Празі відбулася в празькій кав'ярні «Опера» вже 26 травня 1926 р.¹⁰ Цього ж дня був заснований Комітет вшанування пам'яті Голови Директорії Української Народньої Республіки Симона Петлюри, який видав з приводу вбивства Комунікат (Т-УЕР-1-1016), де було прийнято рішення щодо проведення траурних заходів, а також – «обов'язок перед могилою Великого Патріота й Невтомного Борця, мимо всяких жертв, Ідею Української Державності здійснити».

3 роки по тому в Парижі була відкрита Бібліотека імені С. Петлюри. Про цю подію нагадують, наприклад, повідомлення про те, що відбудеться поминальна служба Божа та панахида у третю річницю смерті С. Петлюри і «урочисте відкриття бібліотеки та музею імені небіжчика» (Т-УЕР-5-3), а також запрошення на відкриття бібліотеки, яке відбулося 26 травня 1929 р. (Т-УЕР-5-4).

Не менш примітним є німецькомовне запрошення на Пам'ятний вечір у честь 10-ї річниці убивства Симона Петлюри, організований 29 травня 1936 р. у Берліні Українським Національним Об'єднанням у Німеччині (Т-УЕР-8-16), – єдиний у колекції документ, де С. Петлюра названий не тільки головнокомандувачем української армії, але й президентом України.

Дослідникам визвольного руху в еміграції варто також звернути увагу на колекцію листівок Українського Революційного Комітету (Т-УЕР-8-1003–1016) та Комітету Визволення Кубані

¹⁰ Симон Петлюра був застрілений Самуїлом Шварцбадом у Парижі 25 травня 1926 р.

(Т-УЕР-8-1017–1019), надрукованих у Берліні в 1928–1932 рр.¹¹ Ці документи є дуже цікавими не тільки з погляду агітаційного змістового навантаження – вони були надруковані на цигарковому папері і призначалися для розповсюдження у Радянському Союзі, – але також із мистецької точки зору, оскільки являють собою дотепні зразки анти-більшовицької пропаганди. Це, наприклад, листівка «Що дала Москва Україні?» (Т-УЕР-8-1008: «Царська Москва дала Україні – нагайку, шибеницю і тюрму, комуністична Москва дала Україні – нагайку, розстріли та БУПР»), листівка «Чуже слухай, та своє роби» (Т-УЕР-8-1009: «Московські большевики Вам кажуть: Рабочие, крестьяне, молодежь – учитесь метко стрелять!, а мати-Україна вас кличе – вчіться влучно стріляти в московських катів...») або листівка «До Українців-Червоноармійців» (Т-УЕР-8-1009: «У Московський Кремль мусять цілити ваші кулі, а не в Україну – вашу Матір, що жде від вас свого визволення»).

Доволі велика частина колекції була витворена у таборах для інтернованих підрозділів української армії, причому саме недавні вояки творили більшість української спільноти у Чехословаччині. Тому дуже важливе місце у її житті, поряд із політикою, займав спорт. Саме тому варто було б пригадати свідоцтва діяльності українських футбольних команд: команди Української бригади в Німецькім Яблоннім та Українського спортивного клубу при Українському таборі в Йозефові¹². У колекції Слов'янської бібліотеки збереглося 15 унікальних плакатів, в основному вручну намальованих, а також один плакат зі змагань між командами празьких високих шкіл, у якому брала участь команда Українського вільного університету.

Взагалі, необхідно відзначити, що мешканці Йозефовського табору відрізнялися високим ступенем креативності, а збірка плакатів, витворених ними, могла б стала об'єктом самостійного культурно-історичного дослідження. Це не тільки плакати (афіші) до заходів Спортивного або Культурно-просвітницького кружків – тобто офіційних таборових заходів, але також декілька чудових зразків наївного мистецтва – рекламних плакатів місцевої крамниці та буфету: «Ах, пані – які у вас чудові зуби!...» (Т-УЕР-1-2260), «Свій до свого!» (Т-УЕР-1-2261).

Для дослідників побуту української еміграції 1920-х років може бути цікавим також зміст дошки оголошень Української їдальні в Празі: «До їдальні потрібно відповідального буфетчика...» (Т-УЕР-1-17),

¹¹ Документи не датовані, період видання встановлено з контексту змісту листівок.

¹² Детальн. див., напр.: *Срібняк І. В., Антонишин А. П., Хлебїна А. Є.* Футбол як чільна складова спортивного дозвілля інтернованих вояків Української галицької армії в Чехословаччині (1919–1922 рр.). Теорія і методика фізичного виховання і спорту (3). 2021. С. 9–95.

«Поможіть! Дайте хоч по одній старій одежі!» (Т-УЕР-1-1030), «Просто в проходах не зупиняйтесь...» (Т-УЕР-1-1049), або оголошення з Йозефовського табору: «Упоминаю цього, який в суботу вечер зняв зі шнура пару біл[л]я...» (Т-УЕР-1-607).

Деякі матеріали колекції ілюструють життя й діяльність видатних особистостей української еміграції: це, наприклад, плакати і летючки з гастролей сестер Колесс – віолончелістки Христі Колесси¹³ та піаністки Любки Колесси¹⁴; матеріали з гастролей вже згаданої вище Української республіканської капели, або доволі велика колекція, пов'язана з іменем легендарного хореографа Василя Авраменка¹⁵.

Із Чехословаччиною В. Авраменка пов'язує відносно короткий період життя, який навіть не потрапив до присвяченої митцеві статті у Вікіпедії. Після декількох років активної гастрольної й педагогічної діяльності під час перебування в таборі для інтернованих українських вояків у Каліші¹⁶, В. Авраменко наприкінці 1924 р. прибув до Чехословаччини, до Українського військового табору в Йозефові. Там хореограф, у рамках діяльності Культурно-просвітнього гуртка також заступав власну школу українського національного танцю, яка розпочала роботу 17 листопада 1924 р. – про це свідчить написане олівцем, скоріше за все рукою В. Авраменка, оголошення (Т-УЕР-1-608).

Перша лекція відбулася наступного дня (Т-УЕР-1-609), а вже 27 листопада В. Авраменко влаштував у Йозефовському таборі вечір українських танців (Т-УЕР-1-610). Однак, приблизно у квітні наступного року сталося нещастя – артист, певно, отримав травму, і Допомоговий Комітет Українським Культурним Силам за Кордоном під керівництвом проф. Дмитра Антоновича організував збір коштів на його лікування (Т-УЕР-1-433).

На цьому закінчився чехословацький творчий період В. Авраменка, який у 1926 р. емігрував до Канади, а згодом – до США. Проте матеріали з фонду Слов'янської бібліотеки ілюструють і подальші етапи творчого життя легенди української хореографії: презентована тут колекція рекламних і пропагандистських матеріалів містить ряд заокеанських плакатів і буклетів 1930-х років, пов'язаних з іменем митця, таких як, наприклад, плакати виступів Школи українських національних танків [танців] В. Авраменка в Нью-Йорку або Чикаго.

¹³ Колесса Христина Олександрівна (15.10.1915, Відень – 22.07.1978, Оттава) – канадська віолончелістка та музична педагогиня українського походження.

¹⁴ Колесса Любов Олександрівна (19.05.1902, Львів – 19.08.1997, Торонто) – європейська і канадська піаністка й музична педагогиня.

¹⁵ Авраменко Василь Кирилович (22.03.1895, Стеблів – 06.05.1981, Нью-Йорк) – український балетмейстер, хореограф, кінорежисер, педагог. Пропагандист мистецтва українського народного танцю.

¹⁶ Детальн. див. *Наріжний С.* Українська еміграція. Прага, 1942. С. 44–45.

Однак, окреме місце у контексті біографії В. Авраменка належить колекції рекламних матеріалів кіностудії «Avramenko Film Productions, Inc.», пізніше – «Ukrafilm Corp.» – єдиної української емігрантської кіностудії, заснованої для протидії радянській кіноіндустрії.

Дослідники можуть знайти у колекції Слов'янської бібліотеки рекламні матеріали до першого українського звукового фільму «Наталка Полтавка» (прем'єра у 1937 р.), до стрічки «Маруся» (1939, екранізації драми М. Старицького «Ой, не ходи Грицю»), а також до третього художнього фільму студії В. Авраменка «Запорожець за Дунаєм» (1939) – все з великою кількістю ілюстрацій. Всі ці матеріали привіз до Праги і передав до Українського музею, ймовірно, Каленик Лисюк¹⁷, який приятелював із співзасновником музею Євгеном Вировим¹⁸ і у цей період був у чеській столиці проїздом до місць зйомок фільму «Трагедія Карпатської України» (прем'єра відбулася у США в 1940 р.).

Українськими науковцями неодноразово озвучувалася ідея про об'єднання розрізнених і розкиданих по різних архівах колекцій колишнього Музею визвольної боротьби в Празі знову під одним дахом. Наразі частини фонду належать архівним і музейним установам 4-х держав: України, Росії, Чехії та Словаччини. «Реконструювати МВБУ практично неможливо та й недоцільно, але треба видати друком опис всіх його матеріалів, які знаходяться в Києві, Харкові, Львові, Тернополі, Рівному, Берегові, Москві, Празі, Свиднику та інших містах», – пропонував ще 25 років тому історик М. Мушинка¹⁹. Ця ідея, безперечно, вимагає інвестиції значних людських, інтелектуальних і фінансових ресурсів, а тому, на жаль, досі не була реалізована.

Проте розвиток інформаційних технологій та тенденція сучасних архівних установ до відкритості для користувачів через оцифрування документів фондів дозволяють зробити більше: поступово оприлюднювати частини фонду МВБУ у мережі Інтернет і з часом об'єднати хоча б частину з них віртуально.

Український музей визвольної боротьби в Празі став у свій час реалізацією думки про те, що збереження національної ідентичності можливо лише за умови збереження історичної пам'яті. І хоча цілісність його фонду була порушена, більшість експонатів, не втрачених після

¹⁷ Лисюк (при народженні – Лепикаш) Каленик (18.08.1889, Велика Бубнівка, Хмельницька обл. – 18.11.1980, Алта Лома, Каліфорнія, США) – військовий діяч, дипломат, підприємець, філателіст, видавець, кінорежисер, меценат. Директор Українського музею в м. Онтаріо, голова Українсько-американської фундації (1959–1974).

¹⁸ Národní archiv České republiky, Policejní ředitelství Praha II – Zpravodajská ústředna při policejním ředitelství Praha – AMV 200. Karton 206, signatura 200-206-73. Арк. 1–7. Матеріали стежень за К. Лисюком за різні роки.

¹⁹ *Мушинка М.* Музей визвольної боротьби України та доля його фондів. Мельбурн, Університет ім. Монаша, відділ славістики, 1996. С. 107.

бомбардування Праги наприкінці Другої світової війни, збереглася до наших днів. Публікацією на порталі Національного музею Чеської Республіки Esbirky.cz²⁰ цифрової версії колекції «Публічне, культурне та громадське життя української еміграції (1915–1947)», а від квітня 2022 р. також одночасно «Колекції мистецьких робіт української еміграції» Слов'янська бібліотека в Празі починає проєкт презентації своїх колекцій онлайн і пропонує колегам з інших інституцій приєднатися до ідеї віртуального відновлення МВБУ, зробивши його колекції доступними для дослідників з усього світу²¹.

Grosser Konzerthaus-Saal
3 Konzerte
 der von seiten des **Ukrainischen Ministeriums für Kunst und Nationale Kultur** mit der Absolvierung eines Konzerttournéees in Europa und Amerika beauftragten
Ukrainischen republikanischen Kapelle
 (Gemischter a capella Chor bestehend aus 75 Mitgliedern)

Dirigent:
O. Koschytz

Dirigent-Stellvertreterin: Frä. **P. Schtschurowskja**
Gesangsmeister:
H. Tutschapskyj

Der Reingewinn des ersten Konzertes fließt dem Fond der Wiener Jugendfürsorge zu.

Erstes Konzert. Montag, 21. Juli, 7 Uhr
 I. Teil: Alte Andachtslieder („Kányó“)
 1. Von der Sehnsucht nach dem Vaterland
 2. Von der Sehnsucht nach Freiheit
 3. Von der Sehnsucht nach dem Vaterland
 II. Teil: Wahnsicht- u. Dreikönigsabendlieder („Kányó“)
 1. Ich bin ein Mann, ich bin ein Mann
 2. Ich bin ein Mann, ich bin ein Mann
 3. Ich bin ein Mann, ich bin ein Mann
 III. Teil: Waltische Lieder
 1. Hallelujah
 2. Hallelujah
 3. Hallelujah

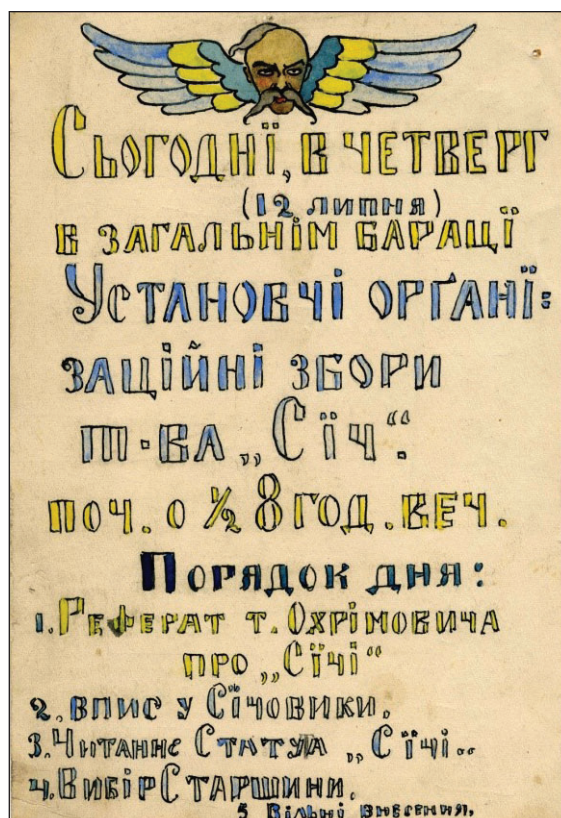
Zweites Konzert. Mittwoch, 23. Juli, 7 Uhr
 I. Teil: Wahnsicht- u. Dreikönigsabendlieder („Kányó“)
 1. Ich bin ein Mann, ich bin ein Mann
 2. Ich bin ein Mann, ich bin ein Mann
 3. Ich bin ein Mann, ich bin ein Mann
 II. Teil: Frühlinglieder („Wassentanz“)
 1. Frühling
 2. Frühling
 3. Frühling
 III. Teil: Waltische Lieder
 1. Hallelujah
 2. Hallelujah
 3. Hallelujah

Drittes Konzert. Freitag, 25. Juli, 7 Uhr
 I. Teil: Alte Andachtslieder („Kányó“)
 1. Von der Sehnsucht nach dem Vaterland
 2. Von der Sehnsucht nach Freiheit
 3. Von der Sehnsucht nach dem Vaterland
 II. Teil: Wahnsicht- u. Dreikönigsabendlieder („Kányó“)
 1. Ich bin ein Mann, ich bin ein Mann
 2. Ich bin ein Mann, ich bin ein Mann
 3. Ich bin ein Mann, ich bin ein Mann
 III. Teil: Waltische Lieder
 1. Hallelujah
 2. Hallelujah
 3. Hallelujah

3 Konzerte der Ukrainischen republikanischen Kapelle (3 концерти Української республіканської Капели) – плакат з європейського турне Української республіканської капели. Відень, 21–25.7.1919.
 Slovanská knihovna – Národní knihovna ČR, T-UEP-14-2006.

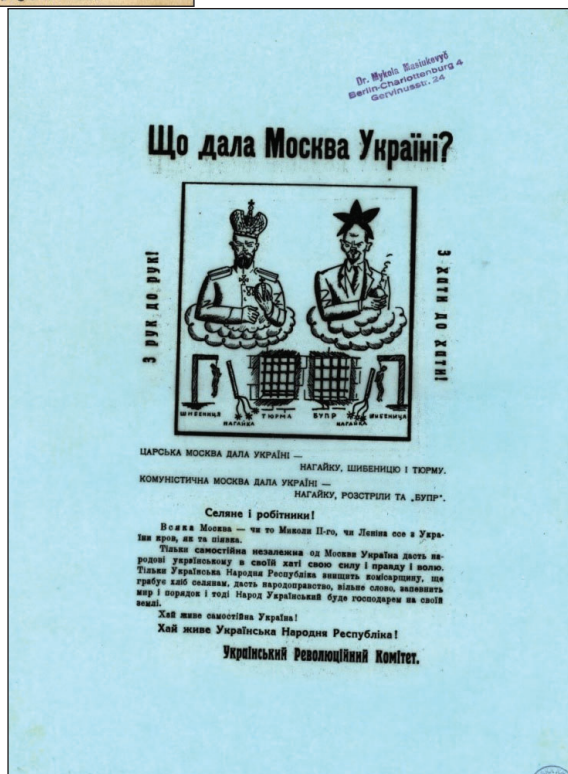
²⁰ Esbirky.cz – віртуальний «музей без стін» Національного музею Чеської Республіки, посередництвом якого чеські музейні інституції можуть презентувати експонати зі своїх колекцій.

²¹ Článek «Ukrajinské muzeum v Praze online» vznikl na základě institucionální podpory dlouhodobého koncepčního rozvoje výzkumné organizace poskytované Ministerstvem kultury (Стаття «Український музей в Празі онлайн» була створена на основі інституційної підтримки довгострокового концептуального розвитку науково-дослідної організації, наданої Міністерством культури Чеської Республіки).

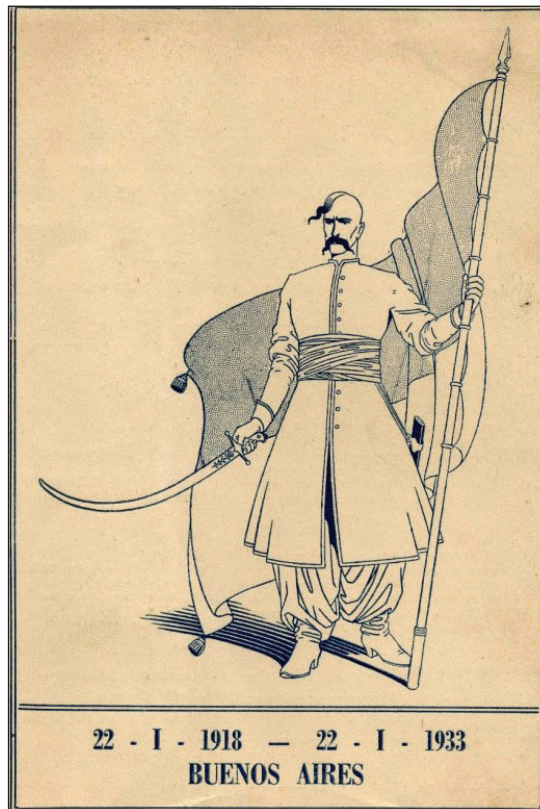

Установчі організаційні збори товариства «Січ» у таборі для інтернованих українських вояків в Йозефові – плакат. 12.7.[1923]. Йозефов. *Slovanská knihovna – Národní knihovna ČR, T-UEP-1-579.*

«Що дала Москва Україні?» – листівка українського Революційного Комітету в Берліні. Без дати, орієнтовно 1928 р. *Slovanská knihovna – Národní knihovna ČR, T-UEP-8-1008.*

Програма урочистого святкування 22-го січня – річниці незалежності і соборності України, організоване філією Українського Товариства «Просвіта» на Док-Суді та товариством «Сокіл» в Буенос Айресі. 22.1.1933.
Slovanská knihovna – Národní knihovna ČR, T-UEP-2-10.

Jediný koncert Lubky Kolessy [Єдиний концерт Любки Колесси] – плакат. Концертне бюро АМЄ (належало імпресаріо Б. Тихановичу). 9.3.1938. Прага.
Slovanská knihovna – Národní knihovna ČR, T-UEP-1-533.

Обкладинка рекламного буклету до музичного фільму Marusia («Маруся») виробництва студії «Ukrafilm Corp». Нью-Йорк, 1938. Slovanská knihovna – Národní knihovna ČR, T-UEP-14-33.

Посвідка
вдячності за дар
Музею
Визвольної
Боротьби
України. 1944 р.
Slovanská
knihovna –
Národní knihovna
ČR, T-UEP-1-211.

REFERENCES

1. Babka, L. (2010) Ukrainski materialy u Slovianskij bibliotetsi [Ukrainian materials in the Slavic Library]. *Problemy slovianoznavstva*, 59, 243–246. [in Ukrainian].
2. Fedoruk, R., Kostiuk, K. (2017). *Muzej vyzvolnoi borotby Ukrainy v Prazi (1925–1948 rr.) ta natsionalno-patriotychna diialnist joho tovarystva* [The Museum of the Liberation Struggle of Ukraine in Prague (1925–1948) and the national-patriotic activities of its society]. Luts'k. [in Ukrainian].

3. Grimsted Kennedy, P., Boriak, H. (1992). *Dolia ukrainskykh kulturnykh tsinnostej pid chas Druhoi svitovoi vijny: vynyschennia arkhiviv, bibliotek, muzeiv* [The fate of Ukrainian cultural values during the Second World War: the destruction of archives, libraries, museums]. Lviv. [in Ukrainian].
4. Mushynka, M. (2005). *Muzej vyzvolnoi borotby Ukrainy v Prazi ta dolia joho fondiv: istoryko-arkhivni narysy* [The Museum of the Liberation Struggle of Ukraine in Prague and the fate of its funds: historical and archival essays]. Kyiv. [in Ukrainian].
5. Petišková D. (Comps.). (2006). *Muzeum osvobozenekého boje Ukrajiny: K 80. výročí založení: sborník příspěvků z konference: (Praha, 12–14. října 2005)*. Praha. [in Czech].
6. Narizhnyi, S. (1942). *Ukrainska emihratsiia* [Ukrainian emigration]. Praha. [in Ukrainian].
7. Paliienko, M. (2008). *Arkhivni tsentry ukrainskoi emihratsii (stvorenna, funkcionuvannia, dolia dokumentalnykh koleksij)* [Archive centers of Ukrainian emigration (creation, functioning, fate of documentary collections)]. Kyiv. [in Ukrainian].
8. Boriak T. (2011) *Dokumentalna spadachyna ukrainskoi emigratsii v Yevropi: Prazkyi arkhiv (1945–2010)* [Documentary heritage of Ukrainian emigration in Europe: Prague Archives (1945–2010)]. Nizhyn, 2011. [in Ukrainian].
9. Pelenska, O. (2005). *Ukrainskyj portret na tli Prahy: ukrainske mystetske seredovysche v mizhvoiennij Chekhoslovachchyni* [A Ukrainian portrait against the background of Prague: the Ukrainian artistic environment in interwar Czechoslovakia]. Praha. [in Ukrainian].
10. Sribniak, I. V., Antonyshyn, A. P., Khliebina, A. Ye. (2021). *Futbol iak chilna skladova sportyvnoho dozvillia internovanykh voiakiv Ukrainkoi halytskoi armii v Chekhoslovachchyni (1919–1922 rr.)* [Football as a major component of the sports leisure of interned soldiers of the Ukrainian Galician Army in Czechoslovakia (1919–1922)]. *Teoriia i metodyka fizychnoho vykhovannia i sportu*, 3, 9–95. [in Ukrainian].

Anna Chlebina

master,

librarian,

Slavic library –

National Library of the Czech Republic

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-8767-3042>

UKRAINIAN MUSEUM IN PRAGUE ONLINE

Abstract. The purpose of the article is to introduce the Ukrainian professional community and the all those interested in foreign Ukrainian studies to the collections of the Slavonic Library – National Library in Prague, recently inventoried by the author of the article, where the part of the fond of the Museum of the Liberation Struggle of Ukraine is stored, which was found in interwar Czechoslovakia; to provide, if possible, the most detailed practical information about the possibilities of studies in the so-called «special collections» of the Slavonic Library.

The research methodology combines the systematic analysis of special collections of archival documents with the superimposition of the results on the relevant historical background, since this research is intended purely for practical application. **The scientific novelty** consists in the presentation and introduction into scientific circulation of newly discovered and accessible historical documents, and in introducing of the Czech Internet resources that provide access to users regardless of their location. **Conclusions.** The Slavonic Library in Prague, which is among the three largest Slavonic libraries in the world, has a fairly large collection of non-book archival materials, among other things, partially inherited from the unique fond of the Museum of the Liberation Struggle of Ukraine in Prague. These document collections have been gradually inventoried and made available to researchers over the past 20 years. The presentation on the Internet, which began in modern times, allows researchers from all over the world to get acquainted with unique collections that were long considered lost. New parts of the «Special Collections of the Slavonic Library» fund are regularly published in modern times on the portal of the National Museum of the Czech Republic presented in the article.

Key words: Ukrainian emigration; Czechoslovakia; Museum of the Liberation Struggle of Ukraine in Prague; Slavonic library; Foreign Ukrainian studies.